

lajstromba be nem jegyzett hajóra vonatkozó végrehajtásra az ingó végrehajtás szabályai alkalmazandók. E törvényt, amelynek a lajstromozásra vonatkozó rendelkezései az állam tulajdonában lévő hajókra nem terjednek ki, végrehajtási rendelet fogja életbeléptetni.

A biztosítási díj késedelmes fizetésével kapcsolatos egyes kérdésekről szóló 1920. X. t. c. rendelkezései kereskedelmi törvényünknek a biztosítási ügyletre vonatkozó rendelkezéseit módosítják és egészítik ki. Mind a kár-, mind pedig az életbiztosítási díj, hacsak a felek a szerződésben másként nem állapodtak meg, az első biztosítási időszakra a szerződés megkötésével, minden következő biztosítási időszakra pedig az illető időszak első napján válik esedékessé. Ha kárbiztosítás esetében a biztosítás hatályának beálltakor, vagy még ez előtt fizetendő díjat az esedékességtől 30 nap alatt a kötelezett meg nem fizeti, a biztosító választása szerint, vagy a szerződés teljesítését követelheti, vagy pedig elállhat a szerződéstől. Ha a biztosító díjkövetelését a jelzett 30 napi határidő eltelte után további 60 nap alatt bírói úton nem érvényesíti, őt a szerződéstől elállottnak kell tekinteni. A biztosított időszakonkinti díjfizetés mellett kötött oly kárbiztosítási szerződést, amelynek a szerződésben megszabott időtartama 6 évnél hosszabb, a hat év eltelte után felmondhatja. Hat év eltelte előtt felmondásnak csak akkor van helye, ha ezt a biztosítási szerződésben kikötötték. Életbiztosítási szerződés alapján az időszakonkint fizetendő biztosítási díjakat bírói úton érvényesíteni nem lehet, kivéve az első biztosítási időszakra járó díjat és azt a díjat, amelynek fizetésére a szerződő fél az esedékesség után külön kötelezettséget vállalt. A biztosított az időszakonkinti díjfizetéssel kötött életbiztosítási szerződést bármikor felmondhatja. A törvény hatálya az életbelépéskor már fennálló biztosítási szerződésekre is kiterjed. Ha azonban a szerződő fél a törvény életbelépésének napja előtt kötött szerződést az e naptól számított 30 nap alatt a törvényben közelebbről meghatározott módon felmondta, az ily szerződésen alapuló biztosítás hatálya a folyó biztosítási időszak elteltével megszűnik. Ha a bírói eljárás tárgya belföldi pénznyemben érvényesített olyan pénzkövetelés, amelyet a hitelező biztosító magánvállalat ellen élet-, vagy járadék- vagy biztosítási szerződés alapján valorizáltan érvényesít, az eljárást — és pedig annak bármely szakában — hivatalból fel kell függeszteni arra az időre, amíg az ilyen magánjogi pénzügyi intézkedések átértékelését törvény rendezi, legkésőbb azonban az 1927. év végéig. Ez a törvény kihirdetésének napján, vagyis 1927. május 4-én lépett életbe.

Joggyakorlat.

Felperesi viszontvétkesség a házassági bontó perben.

A Ht. 85. § 3. bekezdése szerint „viszontkereset nélkül is kérheti alperes, hogy a házasság felbontása esetén a felperes is vétkesnek mondassék ki, ha ellene bontó okot igazol; ezen kérelmet oly bontó okra is alapíthatja, amelyre nézve kereseti

joga már megszűnt, de a felbontás alapját képező bontó ok keletkezésekor még fennállott“.

Megtörténhetik már most, hogy felperes bontó keresetet indít, alperes viszontkeresetet emel, a felperes azonban keresetét utóbb elejti, látva, hogy annak a bíróság úgy sem fog helyt adni azért, mert a keresettel érvényesíteni kívánt bontó ok időmulás folytán elévült, vagy mert megbocsájtotta azt; keresetét elejtvén pedig, kérelmet terjeszt elő aziránt, hogy a házasság felbontása esetén a viszontkeresetet támasztó alperesnek vétkessége is megállapíttassék.

Am a Kuria felperest az alperes viszontvétkességének megállapítására irányuló kérelmével következetesen elutasítja: „A felperes viszontvétkességi kérelméről a Ht. 85. § 3. bekezdése értelmében szó sem lehet, mert ilyen kérelmet csak az alperes terjeszthet elő“ (P. III. 2300/1922., közölve Perjogi Döntvénytár VIII. 46.). „A Ht. 85. § 3. bek. értelmében csakis az alperes kérheti viszontkereset nélkül is azt, hogy a házasság felbontása esetén a felperes is vétkesnek nyilváníttassék. A fenforgó esetben azonban nem az alperes, hanem a házassági bontó keresetétől elállott felperes kérte azt, hogy a házasságnak az alperes viszontkeresete folytán történő felbontása esetén az alperes is vétkesnek nyilváníttassék, minél fogva az előlídezett anyagi jogszabályra való tekintettel, nyilvánvalóan téves a felebbezési bíróságnak az az ítéleti rendelkezése, amely szerint a házasságnak az alperes viszontkeresete folytán történő felbontásában az alperest is vétkesnek nyilvánította.“ (P. III. 5163/1922., közölve Magyar Jogi Szemle, Polgári törvénykezési jog tára VII. kötet, 5. szám, 70. lap). „A Ht. 85. § 3. bekezdése értelmében csak az alperes jogosított viszontkereset nélkül is a házasság felbontása esetére a felperes vétkessé nyilvánítását kérni, tehát a felebbezési bíróság helyesen alkalmazta az anyagi jogot, amikor a keresetlevél szerinti alperes vétkessé nyilvánítását a fenti törvényes rendelkezéshez képest mellőzte“ (P. III. 3037/1926., közölve: Jogi Hírlap 1927. évf. 356. f. sz.).

Tóth György kuriai bíró ur a Magyar Jogi Szemle Polgári törvénykezési jog tára című döntvénytár VII. k. 5. számában (65—70. lap) irt kritikai dolgozatában szellemesen mutat rá, hogy a felperesi viszontvétkesség kérdésének sorja is olyan, mint sok más határkérdése: a perjogász t. i. azt mondja, hogy ez magánjogi kérdés, a magánjogász pedig átutalja a perjog birodalmába és a vége nem az, hogy mind a kettő foglalkozik vele, hanem hogy egyik sem. Az idézett dolgozat a perjog bonckése alá veszi azt a kérdést, hogy vajjon alperes viszontkeresetével szemben felperes kérheti-e az alperes viszontvétkessé nyilvánítását a Ht. 85. § 3. bekezdése értelmében, és a perjogász munkáját maradéktalul el is végzi, a Pp. különböző rendelkezéseinek egybevetése, továbbá a hazai és külföldi jogi irodalom alapján azon álláspontra jutván, amely szerint viszontkereset emelése esetén felperes jogi helyzete a viszontkeresettel szemben ugyanaz, mint alperesé a keresettel szemben, minélfogva a Kuria gyakorlata nem helytálló, fel-

peres épp úgy érvényesítheti a Ht. 85. § 3. bekezdésében jelzett jogot, mint az alperes.

A cikkiró ur perjogi okfejtésének helytálló voltához, melyet itt közelebbről ismertetni nem kívánok és amelyre csak utalok, kétség nem férhet. Nem hiszem azonban, hogy konklúziójának helyességét minden további megdölgölásra tekintet nélkül, egyedül perjogi érvei alapján el lehetne ismerni. Igénytelen nézetem szerint ugyanis a perjog fegyvereivel ezt a csatát megvívni nem lehet. A perjogi analízis a vitakérdés megoldásához el nem vezethet., mert a perjog az eszköz kérdése, a lényeg azonban az, hogy mi a házastársak materiális joga, közelebbről mi a viszontvétkessé nyilvánításhoz való jog mibenléte, mi a jog célja, mik a gyakorlásának előfeltételei stb. stb? Már pedig ezeket a kérdéseket és köztük azt, hogy melyik házastársat illeti meg e jog, melyiket nem, nem a perjogi pozícióból dedukált érvek döngtik el, hanem csakis a megfelelően keresztül vitt magánjogi analízis. Ennek megejtéséig és eredményeinek bevárásáig tehát a felvetett vitakérdésben véglegesen állást nem foglalhatunk. A szükségessé vált elemzést pedig nézetem szerint a következőképpen kell megejteni:

Bontó ok elkövetése esetén annak a házastársnak, akinek sérelmére a bontó ok elkövetett, a házasság felbontatásához nyílik joga. A bíróság azt a házastársat, akinek hibájából a házasságot felbontja, vétkessé nyilvánítja. Vétkesség a bontást kérő ellenfelet is terhelheti és a bontást kérőnek vétkessé nyilvánítása érdeke is a bontást kérő ellenfelének, nemcsak a dolog erkölcsi természeténél fogva, hanem azon nagyhorderejű jogi hatások miatt is, amelyek ahhoz fűződnek, hogy a bíróság ne csak egyedül őt, hanem a bontást kérő házastársat is, tehát mindkét házastársat mondja ki vétkesnek (lásd a Ht. 89. §-át az ajándékokra, 90. §-át a nőtartásra, 94. §-át a névviselesre és 95. §-át a gyermekelhelyezésre vonatkozóan). A bontást kérő felperes ellenfelének, vagyis alperesnek ezen érdekét a viszontkereset szolgálja. A bevezetőleg felhívott törvényhely idevágó Indokolása azonban a következőket mondja: „Lehetnek esetek, amidőn alperes annak dacára, hogy felperes szintén bontó okot szolgáltatott, azt viszontkeresetében érvényesíteni nem akarja, akár azért, mert a házasság fenntartásához ragaszkodik, akár azért, mert a felbontás ellen lelkiismereti aggályai vannak, mindazonáltal mentesíteni kívánja magát azon következményektől, amelyeket a Javaslat a házasság felbontásában való vétkességhez köt. Ezen eshetőségét tartja szem előtt a § 3. bekezdésének azon rendelkezése, amely szerint alperes a felperes által szolgáltatott törvényes bontó ok alapján ennek vétkessé kimondását viszontkereset indítása nélkül is kérheti és állítása beigazoltának esetére a bíró a felbontó ítéletben mindkét félnek vétkességét lesz köteles kimondani.”

A felhívott törvényhely tehát a házasság felbontatásához való jogon kívül még egy szubjektív jogot (helyesebben: rendelkezési hatalmat) konstruál, nevezetesen a vétkessé nyilvánítatáshoz való jogot. Ez a jog is csak bontó okra alapítható, mindazonáltal e részben a Ht. jelentékeny könnyítést is

enged, mert a viszontvétkessé nyilvánítás iránti kérelmet oly bontó okra is lehet alapítani, amelyre nézve a házastárs kereseti joga megszűnt ugyan, de az ellenfél által érvényesített felbontás alapját képező bontó ok keletkezésekor még fennállott. Az Indokolás helyesen mutat u. i. arra, hogy a méltányosság követeli meg, hogy a kérelem ily bontó okra is alapítható legyen, azért, mert ha a maga személyében is vétkes házastárs a bontó okot megbocsájtotta vagy elévülni hagyta, ezt abban a várakozásban tehetette, hogy a másik házastárs is vele szemben eltekintvén a bontó októl, a házasság fennmaradása kölcsönös elnézés és megbocsájtás folytán továbbra is biztosítva leend, miért is, ha fellevésében c-alódott, vagyis a másik nem nézi el a bontó okot, méltányos, hogy ez a házastárs is elővehesse ezt az egyébként már elévült vagy megbocsájtott bontó okot és ha annak alapján a házasságot már nem tudja felbontatni, de annak alapján a másik házastárs vétkességét meg tudja legalább állapíttatni.

Azt hiszem, az Indokolásnak már eddig is felhívott szemelvényeiből is kitűnik, hogy a törvény csakis annak a házastársnak akarja a viszontvétkesség megállapíttatásához való jogot megadni, aki a házasság fenntartásához ragaszkodik, aki tehát azt felbontani nem kívánja és hogy ezért és nem véletlenül került tehát a törvénybe az „alperes” megjelölés. Ha már most a törvény alkalmazásánál a gyakorlat a törvény Indokolására figyelemmel köteles, vagy ha nem is köteles, de figyelemmel kíván lenni, logikai szokászerűséggel áll elő az az eredmény, mely szerint felperes-házastárs az alperes viszontvétkességének megállapítására irányuló kérelmet eredményesen elő nem terjeszthet, mert az ilyen házastárs már nem az, akit az Indokolás érdemesnek tart erre a kvázi kedvezményre; ez esetben tehát egyáltalán nem érthetően, ha a gyakorlat a bevezetőleg jelzett módon elutasítólag dönt és ha ezt teszi, egyáltalán nem lehet azzal vádolni, hogy a felperesi és alperesi pozíciót tartván szem előtt, merő szónyargalásba esik. Sőt a Kurriának az Indokoláshoz ragaszkodó álláspontjából nézetem szerint még az is következik, hogy ha a bontó keresettel szemben az alperes viszontkeresetet emel, és akár fenntartva keresetét, akár utóbb elejtve azt, felperes viszontvétkességének megállapítását kéri, e kérelme ugyancsak nem teljesíthető, mert ő ugyan alperes, azonban olyan alperes, aki a házasság felbontását maga is kérte, tehát felperesszámba veendő.

Más kérdés azonban az, hogy az Indokolás álláspontja kiállja-e az objektív kritikát és hogy — akár kiállja, akár nem — a gyakorlat köteles-e alkalmazkodni hozzá?

Ami mindenekelőtt az utóbbi kérdést illeti, nyilvánvaló, hogy a gyakorlat a törvény Indokolásához csak annyiban köteles alkalmazkodni, amennyiben az meggyőző, egyébként nem. Az ellenkező azt jelentené, hogy nemcsak a törvény törvény, hanem az Indokolás is, holott ezt nem lehet állítani. Ennél fogva végeredményben csakis azt kell közelebről vizsgálni, mennyire áll meg a Hf. Indokolása, mennyi abba a meggyőző.

Az eset, amelyből kiindulok, a következő: Felperes bontó

perj indít, alperes viszontkeresetet emel; a bíróság felperest keresetével elutasítja, mert a bontó okot megbocsájtotta, vagy mert a bontás iránti igénye az időmulás folytán elévült, a viszontkeresetnek azonban helyt ad. Hogy járt itt a felperes? Kérését a bíróság elutasította, mert a bontó okot megbocsájtotta, viszontvétkesség megállapítása iránti kérelmét pedig elutasította azért, mert keresetet indított.

Am érzésem, vagy Grosschmid-dal szólva: a bennem támadó jogsugalom szerint, a bíróság így járván el felpéressel szemben, igazságtalanságba esett. Bontó keresetét, igaz, el kell utasítani, de a viszontvétkesség megállapítása iránti kérelmének helyt kellett volna adni. Miért? Mert azzal szemben, hogy kereset útján, amely ugy sem vezetett eredményre, bontást kért, nagyobb súlyt kell szerintem tulajdonítani annak, hogy a bontó okot mégis csak megbocsájtotta, illetve elévülni hagyta. Magatartására a jog is azt mondja: megbocsájtottál! Hiszen ezért utasítja el. Az, hogy a felperes valójában megbocsájtott, vagy a bontó ok elévülését engedte bekövetkezni (ami lényegében egyre megy), nagyobb érdem a kötelék mellett, mint amennyivel sérti felperes azt a különben is élet vesztett és már a limine helyt sem álló bontó kereset előterjesztésével. Ha még ehhez hozzávesszük azt, hogy a bontó okot elnézett, tehát üres fegyvert forgató felperessel szemben a bontást a másik házastárs, tehát az alperes viszontkeresettel forszirozza és azt ki is kényszeríti: érzésem szerint lehetetlen az ily felperesnek azt mondani: nem állapíthatód meg a vétkes házastársad vétkeségét! Súlyosan méltánytalan ez azért is, mert sérti az anyagi igazságot, sérti a valóságot, azt, hogy alperes csakugyan vétkes és végül helytelen azért, mert a házassági kötelék feldultságának bekövetkezése körüli vétkességet igazságosan csak egyszólagosan lehet elbírálni (ami más vonatkozásokban a Kuria gyakorlatában kifejezésre is jut), holott itt az történik, hogy a bíróság az alperes vétkességéről egyszerűen nem akar tudomást venni, és vétkességének súlyos erkölcsi és anyagi jogkövetkezményei alól őt egyszerűen feloldja. Ezek szerint tehát nem a felperesi és alperesi minőségből vonható jogi következtetésekre, nem perjogi szempontokra, hanem az anyagi igazság és méltányosság kívánalmaiból indulva ki, állíthatom, hogy a Kuria joggyakorlata — bár az a törvény szóhangzatának és az Indokolás mintegy prima vizita vett értelmének megfelel — mégsem helyes, mert ha magát az Indokolást következetesen tovább gondoljuk, a méltányosság sérelme nélkül nem zárhatjuk el felperest adott esetben a viszontvétkesség megállapításának előnyeitől és nem mentesíthetjük alperest az egyébként elévült vagy megbocsájtott bontó ok alapján őt terhelő vétkesség jogkövetkezményeitől.

Ha az anyagi igazságra alapított ezen nézetem helyes, az már csak részletkérdés, hogy alperesi viszontvétkesség csak felperes *kifejezett* kérelmére állapítható-e meg, avagy anélkül is. Ha felperes kereset útján bontást kér, amellyel szemben viszontkeresetileg érvényesített bontó kérelem áll, ez esetben nézetem szerint a helyes elbírálás csak az lehet, hogy habár fel-

peres viszontvétkesség megállapítása iránti kérelmet elő sem terjeszt, alperes viszontvétkessége adott esetben megállapítandó, mert bontási kérelmében a viszontvétkessé nyilvánítás iránti kérelem, mint többen a kevesebb, bennlévőnek tekintendő. Az óvatos felperes ilyen esetben kifejezetten eventuális kérelmet támaszt, vagyis bontást kér, az esetre pedig, ha a bíróság a bontó keresetnek (természetesen csak elévülés, vagy megbocsájtás okából) helyt nem adhatna, alperes viszontvétkességének megállapítását kéri.

Következik az eddigiekből az is, hogy ha alperes viszontkeresetet emel, az ő kérelmében is bentlévőnek kell tekinteni a viszontvétkesség megállapítása iránti kérelmet és még kevésbé van akadálya ily kérelem megítélésének, ha eventuaisan támasztja azt. Minderről a Kuria által ezidőszerint követett joggyakorlat mellett szó sem lehetne.

Még csak arra kívánok rámutatni, hogy fokozottabban méltánytalanul sújtja a Kuria álláspontja azt a felperest (és illetve viszontkeresetet támasztott alperest is), aki bontó kérelmét elejtette. Mert hiszen ily esetben most már egészen csupaszon az a helyzet, amelyet az Indokolás is elképzel, hogy t. i. van valaki, aki a bontást szorgalmazza és véle szemben a másik, akár alperes, akár felperes is a neve, aki annak ellenében védi a köteléket. A bontási kérelmét elejtett és viszontvétkesség megállapítását kérő ilyen fel-, vagy alperes ellen legfeljebb csak azt lehet felhozni, hogy most ugyan már nem terjeszt elő bontó kérelmet, de *előterjesztett*. Ennyire menni azonban, azt hiszem, semmiképen sem lehet és a bontó kérelem előterjesztéseért, amelyet utóbb vissza is vont, az itt tárgyalt jogorvoslati eszköz és illetve aktív joghelyzet megfosztásával büntetni a házastársat talán még sem lehet! Már pedig a konkrét eset, amely felett a Kuria legutóbb döntött, épp az volt, hogy felperes elejtette keresetét és így emelte meg a házasságot felbontatni kívánó alperessel szemben az annak viszontvétkessége megállapítása iránti kérelmét.

Dr. Balla Ignác.

A fizetőképtelenség nyilvánossága.

I.

A válságjog kodifikálását kívánják a jogász körök és a hitelezői érdekképviseletek egyaránt. Sem az évtizedek óta változatlan csődjog, sem pedig a 12 év óta szinte állandóan, általános és részleges változtatásoknak alávetett csődönkívüli kényszer-egyezségi szabályok nem elégítik ki a közönséget; egyre új és új tervezetek készülnek, új ötletek kerülnek napvilágra és pedig nemcsak az erre első sorban hivatott műhelyben: az igazságügyminisztérium kodifikálási osztályában, hanem az érdekelt hitelezői csoportok, egyesületek is felkérnek egy-egy jogtudóst, hogy a válságjog egész területét felölölő tervezetükkel siettség a jogalkotás nehézkes gépezetét.